

Filijala Družbe sestara Naše Gospe u Dobrni (1936. – 1941. i 1945. – 1948.)

Ivan Armanda*

Sažetak

U članku se, temeljem arhivskih vrela i relevantne literature, opisuje povijest filijale Družbe sestara Naše Gospe u Dobrni u Sloveniji. Filijala je utemeljena 1936. godine kao odmaralište za sestre i djecu s bačkih ravnica, no 1941. nacističke okupacijske vlasti protjerale su sestre iz Slovenije. Godine 1945. sestre su se vratile u Dobrnu i obrađivale svoje imanje dok ih 1948. nisu izbacile komunističke vlasti. U radu se iznose i analiziraju problemi s kojima su se sestre suočavale u ovoj filijali, donose se podaci o članicama filijale i njihovim službama u zajednici te o protjerivanju sestara, oduzimanju njihove imovine i bezuspješnom pokušaju da sačuvaju svoj posjed ili makar dobiju obeštećenje.

Ključne riječi: Družba sestara Naše Gospe, Dobrna, Drugi svjetski rat, komunistička vlast, redovnice, s. Amata Skenderović

Uvod

Kalačka družba siromašnih sestara učiteljica od Naše Gospe razvila je od druge polovice 19. stoljeća bogat i plodan odgojni i obrazovni apostolat u Vojvodini. Vodile su više škola, dječjih vrtića i internata što je iziskivalo mnogo napora i truda za sestre učiteljice i odgojiteljice, ali i za one koje su vodile kućanstva. Nakon što su se 1931. samostani u Bačkoj odcijepili od Kalačke družbe te je utemeljena Bačka družba siromašnih sestara učiteljica od Naše Gospe, njezine članice više nisu imale odmarališta kamo bi otišle na godišnji odmor ili oporavak u slučaju bolesti. Svjesna tog problema, časna majka Anuncijata Kopunović, koja je od 1934. do 1946. upravljala Družbom kao njezina prva vrhovna poglavarica, odlučila je pobrinuti se za odmaralište koje će koristiti sestrama, ali i djeci s bačkih ravnica (Armanda 2015, Armanda 2020, Armanda 2022).

* dr. sc., Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb

*Časna majka Anuncijata Kopunović,
utemeljiteljica filijale u Dobrni*

U svibnju 1935. majka Anuncijata je razmišljala o kupnji vile u Samoboru, ali je od toga odustala (KKM 30. V. 1935.) te je u travnju 1936. kupila posjed s kućom u Dobrni kraj Celja (o kojemu ćemo govoriti u nastavku), dok je od kupnje posjeda u Leskovcu kraj Krškoga te godine također odustala.¹ Istodobno je i na moru tražila mjesto za odmaralište pa je u svibnju 1936. kupila zemljište u Omišlju na Krku. Tu je namjeravala podignuti ljetnikovac, dobivši u lipnju dopuštenje krškoga biskupa Josipa Srebrniča, ali je već u rujnu 1936. odustala od toga, baš kao i od kupnje posjeda u Njivicama na Krku iste godine (Djelovodnik)². U svibnju 1937. dobila je ponudu za kupnju dviju kuća u Donjem Stolivu u Boki kotorskoj, a u srpnju te godine ponudu za kupnju kuće u Perastu (Djelovodnik 98 i 296/1937.). Te ponude nisu prihvaćene, nego je 1939. časna majka kupila zemljište u Segetu kraj Trogira i tamo podignula ljetnikovac, u kojemu je sljedeće godine otvorila filijalu (Armanda 2021B).

Prvi boravak sestara u Dobrni (1936. – 1941.)

Tražeci mjesto za ljetni godišnji odmor sestara, časna majka Anuncijata Kopunović saznala je da se u Dobrni kraj Celja prodaje posjed s kućom pa je u ožujku i ponovo u travnju 1936. otputovala tamo kako bi osobno vidjela nekretninu (KKM 20. III. i 15. IV. 1936.). Već 28. travnja kupila je taj posjed od Josipa Žnidaršiča za 165.000 dinara. Osim zemljišta, kupljena je krava, kola, plug i drugo oruđe za obrađivanje zemljišta i uzgajanje domaćih životinja.³ Posjed je, piše majka Anuncijata, kupljen kako bi služio „za utočište bolesnih sestara i siromašne djece i služiće

¹ Djelovodnik: 199, 203, 296, 310-311/1936.

² Djelovodnik: 147, 151, 197, 199, 203-204, 211, 215, 256 i 296/1936., 6/1937., 28/1937., 43/1937., 50/1937. i 70/1937.

³ Kutija *Dobrna*, *Kupna pogodba*, Celje, 28. IV. 1936.

Kuća u Dobrni

za njihovo oporavljenje tj. u čisto prosvjetne i dobrotvorne svrhe bez cilja zarade.“⁴ Poslije nekoliko mjeseci, nakon što su sestre već doselile u Dobrnu, 7. rujna 1936. mariborski ordinarij potpisao je dopuštenje za osnivanje filijale i dopustio da se u kućnoj kapeli čuva presveti oltarski sakrament (Djelovodnik 266/1936.).

Malo poslije obavljene kupnje, majka Anuncijata je 7. svibnja 1936. posjetila Dobrnu (KKM 7. i 8. V. 1936.), a 25. svibnja je „s radošću“ javila svojim „milim duhovnim kćerima“ da je kupljena kuća za odmor u Dobrni, gdje će u lipnju otputovati srediti neke stvari, te ih je pozvala tamo na ljetovanje. Pritom je poručila: „Molim sestre, koje žele na ljetovanje u Sloveniju, sestre koje su cijele godine gutale prašinu, pokvareni školski zrak, neka se jave kod Poglavarstva. Ujedno neka jave i to, kad bi na ljetovanje, a kad na duhovne vježbe.“ Kako kuća u Dobrni nije još opskrbljena svime potrebnim, časna majka je napomenula da sestre moraju sa sobom ponijeti „jedan jastuk, navlaku za posteljinu i jedaći pribor“, koje „mogu iza ljetovanja odnijeti natrag svojim kućama, no mogu ih i pokloniti dotičnoj kući (koja će ih rado primiti)“ (Kopunović 2007: 14).

Ljetni odmor u Dobrni redovito se organizirao u tri turnusa, u srpnju i kolovozu (Kopunović 2007). Prve godine sestre su, kako smo vidjeli, trebale donijeti sa sobom „jedan jastuk, navlaku za posteljinu i jedaći pribor“ (Kopunović 2007: 14), a sljedeće godine samo „jedan jastuk i jednu plahtu“ (Kopunović 2007: 17). Budući da je 1938. lakiran pod u kući, časna majka je te godine pozvala sestre da sa sobom ponesu i „jedan ćilim, ili kakvu krpu, da bi se namazani pod poštedio“ (Kopunović 2007: 20).

Vrela o prvom boravku sestara u Dobrni jako su oskudna, pa nije moguće utvrditi koje su sve sestre tamo bile na službi. Zna se da su među prvima u ljeto 1936. u

⁴ Kutija *Dobrna*, Družba sestara Naše Gospe Poreskoj Upravi, Subotica, 13. VII. 1936.

novu filijalu došle s. Patricija Težer (Djelovodnik 202/1936.) i s. Joža Beck, koja je jedina ostala u Dobrni do protjerivanja sestara 1941. godine (Djelovodnik 208/1936.; KKM 3. V. 1941.). Njima se ubrzo pridružila s. Adjuta Boruš (KKM 1. VII. 1936.). Dana 4. rujna 1936. iz Temerina je premještena u Dobrnu s. Monegunda Ruprich (Djelovodnik 263/1936.), a 11. srpnja 1938. iz Novog Sada s. Ancila Orčić (Djelovodnik 187/1938.). U međuvremenu je u Dobrnu došla s. Amadeja Huszár, koja je 14. prosinca 1938. premještena u Zagreb (KKM 14. XII. 1938.). No, očito se ubrzo vratila u Dobrnu, kako se može zaključiti iz jednoga izvještaja kućne predstojnice s. Vestine Wachshoffer iz ožujka 1940. (Djelovodnik 187/1938.). U filijali je od 1940. do izгона sestara iz Dobrne bila i s. Ana Schnobl (Djelovodnik 187/1938.).

U vrelima nismo pronašli podatak o imenovanju prve dobrnske kućne predstojnice, dok je druga predstojnica bila s. Vestina Wachshoffer. Ni datum njezina imenovanja u vrelima nismo pronašli, ali pretpostavljamo da je imenovana nedugo nakon što je 17. srpnja 1937. prestala upravljati zagrebačkim samostanom (KKM 17. i 18. VII. 1941.). To nam se čini tim vjerojatnije kad se uzme u obzir da je poslije tri godine, koliko je u redovitim prilikama trajao mandat kućne predstojnice, 20. srpnja 1940. novom predstojnicom u Dobrni imenovana s. Matea Budweiser (Djelovodnik 352/1940.; br. 604 i 681/1940.; KKM 23. i 25. IV. 1941.). Ona je na čelu filijale ostala do izгона sestara iz Dobrne, ali se u trenutku izгона nije zatekla u filijali, jer je 25. travnja 1941. otputovala u Bačku (KKM 25. IV. i 3. V. 1941.).

Nacistička Njemačka je 6. travnja 1941. napala Kraljevinu Jugoslaviju i istoga dana počela okupirati slovenske krajeve. Već 11. travnja pod okupacijom se našla čitava slovenska Štajerska i počelo je provođenje represivnih mjera. Na njihovu udaru našli su se, među ostalima, redovnici i redovnice koje je pogodilo oduzimanje imovine i protjerivanje iz Slovenije (Blumenwitz 2005, Ferenc 1979, Karakaš Obradov 2012). Upravo to se na početku svibnja 1941. dogodilo i sestrama u dobrnskoj filijali. O tome izvještava kroničarka matične kuće u Zagrebu, koja 3. svibnja piše da su iz Dobrne došle protjerane s. Joža Beck i s. Ana Schnobl te dodaje: „Silno je to djelovalo na cijelu kuću jer su bile još i svučene, tj. u civilnom odijelu. Uplašili smo se. Kuća oduzeta a sestre otjerane sa nešto malo svoje prtljage“ (KKM 3. V. 1941.). Obje ove sestre su 6. svibnja otišle u Suboticu, a dva dana prije toga zagrebačka kućna predstojnica s. Patricija Težer otišla je na mađarski konzulat ne bi li mogla učiniti nešto u pogledu dobrnske kuće (KKM 3. V., 4. i 6. V. 1941.), u koju je ubrzo uselila Franca Grušovnik. Ona je živjela u kući do povratka sestara 1945. godine, a preminula je 22. svibnja 1946. (KTSD 22. V. 1946.).

Drugi boravak sestara u Dobrni (1945. – 1948.)

Poslije Drugoga svjetskoga rata sestre su odlučile provjeriti što je s njihovim imanjem u Dobrni, odakle su ih nacisti izbacili u svibnju 1941. godine. Vrhovno vijeće je 3. lipnja 1945. (Zapisnik 24/1945.) poslalo s. Amatu Skenderović (Armanda 2020) i s. Angelinu Ivković da obiđu kuću u Dobrni, odakle su se vratile s viješću da

je kuća u dobrom stanju, ali je većina pokretnina raznesena. U kući je ostalo samo nešto drvenoga namještaja (Zapisnik 25/1945.). Malo poslije njih, 27. lipnja s. Anđelina Kujundžić i s. Augusta Ivušić otišle su u Dobrnu, preuzele kuću i vratile se 3. srpnja u Zagreb (KKM 27. VI. i 3. VII. 1945.).

Dvadeset dana nakon ponovnoga preuzimanja kuće u Dobrni, sestre su 23. srpnja 1945. morale napustiti Sopot, jer su im komunisti tamo onemogućili prosvjetni rad u pučkoj školi i u Maloj školi, a ostale su i bez krova nad glavom (Armanda 2021A). Iz sopotske filijale tog su dana došle u Dobrnu s. Amata Skenderović, posljednja predstojnica dokinute filijale, i s. Dolorosa Tomurad. S. Amati je i u Dobrni povjerena služba predstojnice, koju će vršiti do ponovnoga izгона sestara, a s. Dolorosa je preuzela vođenje kućne kronike. Na njezinoj prvoj stranici je nakon dolaska u Dobrnu zapisala: „U ime Gospodnje počet ću kroniku obnovljene kuće u Dobrni, i dao Gospodin da svi članovi koji budu živjeli u njoj steknu onu visinu savršenosti na koju nas je Gospodin pozvao. (...) Do mraka smo hvala Bogu sve stvari pospremili u jednu oveću sobu. Izmolivši večernju molitvu usnusmo u Gospodinu u sobi koja će ako dade Gospodin biti kapelica“ (KTSD 23. VII. 1945.). Sutra je u kroniku zapisala: „Ujutro u 6 sati smo išle na sv. Misu. Svježina zraka i ljepota prirode dizala nas je visoko. Iza sv. Mise smo išle kod Gosp. Župnika da se javimo. On nas je malo uputio gdje ćemo se javiti i t. d. Bile smo se prijaviti a kada smo se vratile kući latile se spremanja. Prvi dan smo toliko postigle da smo uredile sobu č. Predstojnice, dok je s. Dolorosa još sljedeće noći spavala na divanu“ (KTSD 24. VII. 1945.).

S. Amati Skenderović i s. Dolorosi Tomurad pridružile su se 30. srpnja s. Aleksandra Kokić i s. Rafaela Vorgić (KTSD 30. VII. 1945.). No, s. Rafaela se već 17. kolovoza vratila u Taborsko, a s. Dolorosa je 17. listopada premještena u Suboticu (KTSD 17. VIII. i 17. X. 1945.). Neko je vrijeme izbivala i s. Aleksandra, pa ju je u Dobrni od 23. rujna do 3. studenoga 1945. zamjenjivala s. Ana Schnobl (KTSD 23. IX. i 3. XI. 1945.). Od 18. listopada 1945. do 9. travnja 1947. bila je u Dobrni s. Virginija Šiltić (KTSD 18. X. 1945. i 9. IV. 1947.). S. Aleksandra Kokić premještena je iz Dobrne 5. rujna 1946. Poslije dva dana, 7. rujna došla je u Dobrnu s. Serafina Hižar i 21. rujna s. Amabilis Ivušić, a 12. travnja 1947. s. Mira Rašić (KTSD 5., 7. i 21. IX. 1946. i 12. IV. 1947.). Vjerojatno 1947., došla je u filijalu kandidatica Štefica Tepeš, koja je ostala do 13. rujna te godine (KTSD 13. IX. 1947.). Zbog liječenja je 1947. i 1948. boravila u Dobrni s. Bogdana Vuković.⁵

Kako bi privrijedile za život, sestre su štrikale odjevne predmete za mještane, obrađivale vrt i njivu te uzgajale domaće životinje (KTSD 12. XII. 1945. i 2. V. 1946.). Uza sve to, bile su u teškom materijalnom stanju. To se vidi iz sljedećih riječi kućne predstojnice s. Amate Skenderović: „Inače naš život teče uvijek istim redom. Radimo u vrtu i na njivi. Odjeljeni smo potpuno od svega. Ali samo da nam ni srce ne prione ni za što. Teško nam je, jer smo materijalno slabo opskrbljeni, ali što ćemo.

⁵ KTSD: 25. VIII. 1947. i 16. VII. 1948.; Kutija *Dobrna*, S. Anđelina Kujundžić s. Amati Skenderović, Zagreb, 10. V. 1948.

U ime Božje biti će jednom bolje. Onima, koji Boga ljube sve se okreće na dobro“ (KTSD: 2. V. 1946.).

Kod sestara su nerijetko u posjete ili zbog liječenja u dobrnskim termama dolazili članovi njihovih obitelji, prijatelji i poznanici. Kućna kronika bilježi da je od 5. do 7. srpnja 1946. boravila kod njih Marica Stanković, danas službenica Božja za koju se vodi kauza za kanonizaciju (KTSD 5. i 7. VII. 1946.), a u rujnu te godine misu u kućnoj kapeli dolazio je slaviti biskup Lajčo Budanović, koji se nalazio u dobrnskim termama (KTSD 2. i 12. IX. 1946.). Tu se u travnju i svibnju 1948. liječio i barski nadbiskup Nikola Dobrečić, pa je i on dolazio slaviti misu kod sestara (KTSD 18. IV. i 4. V. 1948.).

Ususret progonu

*S. Amata Skenderović,
predstojnica filijale u Dobrni od
1945. do 1948*

Sestre su od povratka u Dobrnu živjele svjesne neprijateljskoga stava komunističkih vlasti. Četiri mjeseca nakon povratka u Dobrnu, kućna predstojnica s. Amata Skenderović je 18. studenoga 1945. zapisala: „Današnja su vremena takova da časne sestre moraju biti sretne što su žive“ (KTSD 18. XI. 1945.). Premda ga u kućnoj kronici nije zapisala, predstojnicu je na zapisivanje ovih riječi nedvojbeno potaknuo neki događaj. Poslije mjesec i pol, 1. siječnja 1946. zapisala je: „Eto, stupili smo u Novu Godinu. Puna je zagonetka, jer ne znamo što nas čeka. Hoćemo li druge godine biti zajedno, jer nam se za sada zla budućnost kroji. No ništa što nas snalazi nije na našu duševnu štetu, ako sve primimo kao dar Božji. Božjom pomoću veselo naprijed“ (KTSD 1. I. 1946.). Poslije jedne godine, 1. siječnja 1947. kroničarka je zapisala: „Otvorila je vrata i ova godina. Ne znamo što se u njoj skriva. Tajnovita je! Uzdamo se u Providnost da ćemo je moći podnijeti. On će nam pomoći“ (KTSD 1. I. 1947.).

Nova godina donijela je sestrama nove kušnje. Vlasti su ih potkraj rujna 1947. obavijestile da u svojoj kući moraju dati dvije sobe i kuhinju s nusprostorijama Elizabeti (Lizi) Borovnik te joj moraju omogućiti da useli najkasnije do 15. listopada 1947.⁶ Protesti predstojnice s. Amate Skenderović samo su odgodili izvršenje odluke i Liza Borovnik je 1. prosinca 1947. uselila kod sestara.⁷ Na kraju tog mjeseca pred-

⁶ Kutija *Dobrna*, Alojz Koren sestrama Naše Gospe u Dobrni, Dobrna, 29. IX. 1947.

⁷ Kutija *Dobrna*, Alojz Koren sestrama Naše Gospe, Dobrna, 31. X. 1947.; Kutija *Dobrna*, S. Amata Skenderović Stanovanjskoj komisiji KLO Dobrna, Dobrna, 4. XI. 1947.; Kutija *Dobrna*, *Odločbo*, Celje, 20. XI. 1947.; KTSD: 1. XII. 1947.

stojnica s. Amata je kućnu kroniku za 1947. godinu zaključila sljedećim riječima: „Projurila je i ova godina sa svim ugodnostima i neugodnostima kao i sve druge. Otišla je u nepovrat. Zakopala je sve u zaborav. Stojimo na pragu Stare i Nove godine. U ponoć su zvonili u crkvi. Hvala Bogu na svim milostima i darovima. On neka sve to blagoslovi i učini plodnim za 1948. g.“ (KTSD 31. XII. 1947.).

Protjerivanje sestara i oduzimanje njihove imovine

Neprijateljski stav komunističkih vlasti prema Katoličkoj Crkvi rezultirao je, među ostalim, oduzimanjem imovine brojnim crkvenim zajednicama, među kojima i Družbi sestara Naše Gospe. Upravo ta sudbina zadesila ih je u Dobrni. Premda nisu slutile da će se to dogoditi, opravdani strah i uznemirenost u zajednicu su se uvukli 20. svibnja 1948. kad je jedan komunistički službenik došao u njihovu kuću u pratnji policajca te popisao sobe i krevete (KTSD 20. V. 1948.). Poslije dva mjeseca, 31. srpnja 1948. predstojnica s. Amata Skenderović u kućnu kroniku je zapisala: „Bože, daj nam snage i milosti koje su nam potrebne za snažanje svagdašnjih križeva i poteškoća. Fiat! Neka se u svemu vrši volja Oca nebeskoga“ (KTSD 31. VII. 1948.).

Za ono što se ubrzo dogodilo sestrama je uistinu trebalo snage. Dana 21. kolovoza 1948. kućna predstojnica s. Amata otišla je platiti porez i preuzeti neku poštu. Dok je ona bila odsutna, oko 11 sati došla su četiri komunistička službenika i bez pismenoga naloga naredili su sestrama da u roku od pola sata napuste Dobrnu. Kad su ih sestre „tražile legitimacije i pismeno obrazloženje na temelju čega moraju izići iz svoje kuće i tako naglo napustiti Dobrnu, bio je odgovor da šute, jer će ih zatvoriti.“⁸ Dok je trajao taj metež, vratila se predstojnica s. Amata. Prizor koji ju je dočekao i ono što je uslijedilo u samostanskoj kronici je opisala sljedećim riječima: „Kad sam došla kući imam što vidjeti. Pred kućom stoje (stog) sve izbačene stvari. Došla Ozna i morali se za pola sata iseliti iz kuće. To je bio metež. Kolima smo se nas tri dovezle u Celje sa stvarima, a tri su otišle autom. Navečer oko pola osam smo brzim [vlakom] došle u Zagreb. Tako smo eto morale ostaviti našu divnu Dobrnu i našu kapelicu. – Isus nam je ostao u njoj. – S time je zatvorena kuća u Dobrni“ (KTSD 21. VIII. 1948.).

Sa sobom su sestre mogle uzeti samo toliko osobnih stvari koliko je svaka mogla ponijeti, a sve drugo ostalo je za njima. Iz Dobrne su morale otići ravno na željezničku postaju u Celju, a odatle vlakom u Zagreb.⁹ Poslije nekoliko dana vratile su se po ostatak svojih stvari, koje u međuvremenu nisu opljačkane.¹⁰

Časna majka Anđelina Kujundžić je o postupku komunističkih vlasti prema sestrama obavijestila Biskupski ordinarijat u Mariboru, istaknuvši pritom da su ko-

⁸ Kutija *Dobrna*, S. Anđelina Kujundžić Vjerskoj komisiji pri Predsjedništvu Vlade N. R. Hrvatske u Zagrebu, Zagreb, 28. IX. 1948.

⁹ Kutija *Dobrna*, S. Anđelina Kujundžić Vjerskoj komisiji pri Predsjedništvu Vlade N. R. Hrvatske u Zagrebu, Zagreb, 28. IX. 1948.

¹⁰ Kutija *Dobrna*, S. Anđelina Kujundžić Biskupskom ordinarijatu u Mariboru, Zagreb, 13. IX. 1948.

munistički službenici počinili svetogrđe i obeščastili posvećene hostije u svetohraništu.¹¹ Naime, sestrama nije bilo dopušteno uzeti posvećene hostije iz svetohraništa ni pozvati župnika da ih prenese u mjesnu crkvu pa su ostale u svetohraništu kućne kapele. Kad su sestre poslije nekoliko dana došle u Dobrnu preuzeti neke svoje stvari, saznale su da je nestao kalež i ciborij s posvećenim hostijama iz svetohraništa. Kalež i ciborij su im poslije dva dana vraćeni, ali bez posvećenih hostija. Osim toga, komunistički su službenici skinuli korpuse tj. Kristov lik s dvaju križeva i razlomili ih. Zbog svega toga kao i zbog oduzimanja dijela inventara, domaćih životinja, usjeva, živežnih namirnica koje su sestre imale u svojoj kući i samoga posjeda časna majka Anđelina je u rujnu prosvjedovala i tražila objašnjenja od nadležnih komunističkih vlasti, ali bezuspješno.¹²

U svibnju 1950. vlasti su donijele odluku o izvlaštenju Družbina posjeda u Dobrni, ali se časna majka Anđelina Kujundžić žalila, tražeći makar pravedno obeštećenje. No, Komisija za agrarnu reformu je u srpnju 1954. odlučila da se sestrama nekretnine u Dobrni oduzimaju bez prava na odštetu. Majka Anđelina se opet žalila, tražeći odštetu za nekretnine, ali također za oduzete pokretnine te za urode s njiva i iz voćnjaka. Sljedećih nekoliko godina vodila je pravnu bitku¹³ te se činilo da je uspjeh već postignut kad su vlasti 1957. donijele odluku o povratu imovine Družbi.¹⁴ Bivša predstojnica s. Amata Skenderović je sa s. Stanislavom Šokčević 15. srpnja 1958. došla u Dobrnu i ponovo preuzela vlasništvo nad posjedom. Umjesto s. Amate, došla je 30. srpnja u Dobrnu s. Dolorosa Tomurad, no već 5. kolovoza komunističke su vlasti opet izbacile sestre s njihova posjeda, pa su se smjestile kod susjede Micike Kerner. Dana 13. kolovoza ipak su napustile Dobrnu i vratile se u Zagreb (KSSNGZ 15., 30.-31. VII. i 5., 7. i 13. VIII. 1958.), a pravnu bitku za posjed nastavila je od 1958. nova vrhovna poglavarica Družbe, časna majka Beata Milašin.¹⁵ Nju je u veljači 1960. zatekao zahtjev Općinskoga narodnoga odbora u Celju da se Družbin posjed u Dobrni nacionalizira. Žalbe i predstavke koje je te i sljedeće godine uputila nadležnim vlastima bile su uzaludne i Družba je 1961. definitivno izgubila posjed u Dobrni, bez ikakve odštete.¹⁶

¹¹ Kutija *Dobrna*, S. Anđelina Kujundžić Biskupskom ordinarijatu u Mariboru, Zagreb, 13. IX. 1948.

¹² Kutija *Dobrna*, S. Anđelina Kujundžić Vjerskoj komisiji pri Predsjedništvu Vlade N. R. Hrvatske u Zagrebu, Zagreb, 28. IX. 1948.

¹³ Kutija *Dobrna*, Kronološki popis dokumenata o oduzimanju posjeda u Dobrni.

¹⁴ Kutija *Dobrna*, S. Anđelina Kujundžić Pravnom odsjeku Pokrajinskog narodnoga odbora u Celju, Zagreb, 7. II. 1958.

¹⁵ Kutija *Dobrna*, Kronološki popis dokumenata o oduzimanju posjeda u Dobrni.

¹⁶ Kutija *Dobrna*: S. Beata Milašin Komisiji za nacionalizaciju pri Općinskom narodnom odboru u Celju, Zagreb, 1. III. 1960.; S. Beata Milašin Obćinskom ljudskom odboru Celj, Zagreb, 8. VIII. 1960.; S. Beata Milašin Komisiji za nacionalizaciju Narodnog odbora Općine Celje, Zagreb, 19. XI. 1960.; Karel Mejak Družbi sestara Naše Gospe, Ljubljana, 25. IV. 1961.; S. Beata Milašin Narodnom odboru Općine Celje, Zagreb, 18. VI. 1961.

Zaključak

Potkraj travnja 1936. redovnice Družbe bačkih siromašnih sestara učiteljica od Naše Gospe kupile su imanje u Dobrni, koje je potom služilo kao odmaralište za sestre i za djecu koja su u Bačkoj pohađala njihove škole i vrtiće. Plemenita ideja bačkih redovnica brzo je realizirana i odmaralište je odmah počelo služiti svojoj svrsi. No, poslije svega pet godina, na početku svibnja 1941. nacističke okupacijske vlasti protjerale su sestre iz Dobrne. Više od četiri godine sestre nisu mogle doći u svoju kuću. Potkraj srpnja 1945. vratile su se u svoj opljačkani dom, došavši tu kao izbjeglice iz Sopota, odakle su ih protjerale komunističke vlasti. No, imanje u Dobrni više nije bilo odmaralište za sestre i djecu. S djecom u to doba nisu smjele ni mogle raditi, a na imanju se više nisu odmarale od napornoga rada u školama, dječjim vrtićima i internatima, nego su obrađivale imanje kako bi imale od čega živjeti. Nažalost, poslije samo tri godine, u kolovozu 1948. opet su se ideološki zadojene vlasti okomile na ovo imanje i sestre su opet izbačene sa svoga posjeda, ovaj put zauvijek. Sudbina ove filijale, čija povijest broji svega osam godina u dva intervala (1936. – 1941. i 1945. – 1945.), tužan je dokaz da su nacisti i komunisti jednako postupali kad su se obračunavali s onima koje su smatrali ideološkim neprijateljima. U ovom slučaju bile su to redovnice koje zapravo nikome nisu bile neprijatelji, pa se postupanje rečenih dviju ideologija pokazuje tim tragičnije i neljudskije. Nasuprot tome, svijetli je primjer redovnica s bačkih ravnica koje su u Dobrni živjele i radile vjerom nadahnute i ljubavlju vođene.

Literatura i izvori

- Armanda, Ivan. 2015. Družba bačkih siromašnih sestara učiteljica od Naše Gospe u prvih deset godina svoje povijesti (1931.-1941.). *Časopis za suvremenu povijest* 2: 323-345.
- Armanda, Ivan. 2020a. Biskup Lajčo Budanović i hrvatski ogranak Družbe sestara Naše Gospe. U: Mario Bara, Filip Galović i Lucija Mihaljević (ur.). *Zbornik radova sa Znanstveno-stručnoga skupa Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi održanoga u Zagrebu i Subotici od 9. do 11. listopada 2019.* Zagreb: Hrvatsko katoličko sveučilište: 37-49.
- Armanda, Ivan. 2020b. Život s. Amate Skenderović (1910.-1964.) i njezino mjesto u povijesti Družbe sestara Naše Gospe. *Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata* 12: 87-116.
- Armanda, Ivan. 2021a. Bačke sestre u Hrvatskom zagorju. Filijala Družbe sestara Naše Gospe u Sopotu (1943. – 1945.). *Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata* 13: 119-135.
- Armanda, Ivan. 2021b. Samostan Družbe sestara Naše Gospe u Segetu (1939.-1942.). U: Ivan Pažanin (ur.). *Segetski zbornik. Prvi svezak.* Seget Donji: Župa Gospe od Ružarija Seget: 415-432.

- Armanda, Ivan. 2022. *Majka Anuncijata Kopunović (1887.-1956.). Život i spisi prve vrhovne poglavarice hrvatske Družbe sestara Naše Gospe*. Subotica: Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata.
- Blumenwitz, Dieter. 2005. *Okupacija in revolucija v Sloveniji (1941–1946). Mednarodnopravna študija*. Celovec: Mohorjeva založba.
- Djelovodnik. *Djelovodnik Družbe bačkih siromašnih sestara učiteljica od Naše Gospe. God. 1931.-1938.* (Arhiv Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu).
- Ferenc, Tone. 1979. *Nacistička politika denacionalizacije u Sloveniji u godinama od 1941 do 1945*. Ljubljana-Beograd: Partizanska knjiga.
- Karakaš Obradov, Marica. 2012. *Migracije Slovencev na hrvaško območje v drugi svetovni vojni (izseljevanje in izgnanstvo). Prispevki za novejšo zgodovino 2: 139-174.*
- KKM. *Kronika – kuća matica: 1931 – 1948.* (Arhiv Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu).
- Kopunović, Marija Anuncijata Roza. 2007. *Okružnice 1931.-1946.* Zagreb: Družba sestara Naše Gospe.
- Kutija *Dobrna.* (Arhiv Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu).
- KSSNGZ. *Kronika Samostana Sestara „Notre Dame“ Zagreb 1956-1960.* (Arhiv Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu).
- KTSD. *Kronika Topusko, Sopot, Dobrna.* (Arhiv Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu).
- Matrikula. *Matrikula Družbe sestara „Naše Gospe“ – Zgb.* (Arhiv Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu).
- Zapisnik. *Zapisnik Družbe siromašnih ss. učiteljica „Naše Gospe“ god. 1942.-1970.* (Arhiv Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu).

Summary

Congregation of the Sisters of Our Lady branch in Dobrna – (1936 – 1941 and 1945 – 1948)

The article describes the history of the Congregation of the Sisters of Our Lady branch in Dobrna, Slovenia, based on archival sources and relevant literature. The branch was founded in 1936 as a resort for sisters and children from the Bačka plains, however in 1941 the Nazi occupation authorities expelled the sisters from Slovenia. In 1945, the sisters had returned to Dobrna and cultivated their property until 1948 when they were expelled by the Communist authorities. The paper presents and analyses the problems the sisters in this branch faced, provides information about the members of the branch and their services in the community, as well as the expulsion of the sisters, the confiscation of their property and the unsuccessful attempt to preserve their property or receive the compensation at least.

Keywords: Congregation of the Sisters of Our Lady, Dobrna, the Second World War, Communist rule, nuns, Sr. Amata Skenderović